

הלכות תעניות פרק ה

א. יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם, מפני הצרות שארעו בהן, כדי לעורר הלבבות, ולפתח דרכי התשובה; ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות: שבזכרון דברים אלו, נשוב להיטיב, שנאמר "והתודו את-עונם ואת-עון אבתם" (ויקרא כו, מ).

ב. ואלו הן: יום שלושה בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם, ונכבת גחלת ישראל הנשארה, וסבב להתם גלותן; ועשירי בטבת שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים, והביאה במצור ובמצוק; ושבעה עשר בתמוז, חמשה דברים ארעו בו נשתברו הלוחות, ובטל התמיד מבית ראשון, והבקעה ירושלים בחרבן שני, ושרף אפוסטמוס הרשע ספר תורה, והעמיד צלם בהיכל.

ג. ותשעה באב, חמשה דברים ארעו בו נגזר על ישראל במדבר שלא יכנסו לארץ; וחרב הבית בראשונה, ובשנייה; ונלקדה עיר גדולה ובית תור היה שמה והיו בה אלפים ורבבות מישראל, והיה להם מלך גדול ודמו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח, ונפל ביד גויים ונהרגו כלם, והיתה צרה גדולה כמו חרבן המקדש; ובו פיום המוכן לפרענות, חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו, לקים "ציון שדה תחרש" (ירמיהו כו, יח; מיכה ג, יב).

ד. וארבעת ימי הצומות האלו הרי הן מפרשין בקבלה, "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי" (זכריה ח, יט): צום הרביעי זה שבעה עשר בתמוז, שהוא בחדש הרביעי; וצום החמישי זה תשעה באב, שהוא בחדש החמישי; וצום השביעי זה שלושה בתשרי, שהוא בחדש השביעי; וצום העשירי זה עשרה בטבת, שהוא בחדש העשירי.

ה. ונהגו כל ישראל בזמנים אלו, להתענות בשלושה עשר באדר, זכר לתענית שנתענו בימי המן, שנאמר "דברי הצומות, וזעקתם" (אסתר ט, לא). ואם חל שלושה עשר באדר להיות בשבת, מקדימין ומתעניין בחמישי, שהוא אחד עשר. אבל אחד מארבעה ימי הצומות שחל להיות בשבת, דוחין אותו לאחר השבת; חל להיות בערב שבת, מתעניין בערב שבת. ובכל הצומות האלו, אין מתריעין ולא מתפללין תפלת נעילה; אבל קורין בתורה שחרית ומנחה ב"ויחל משה" (שמות לב, יא). ובכלן אוכלים ושותין בלילה, חוץ מתשעה באב.

ו. משיכנס אב, ממעטין בשמחה. ושבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסור לספור וללכס וללבוש כלי מגהץ, אפלו כלי פשתן, עד שיעבר התענית; ואפלו לכבס ולהניח לאחר התענית, אסור. וכבר נהגו ישראל, שלא לאכל בשר בשבת זו, ולא יכנסו למרחץ, עד שיעבר התענית; ויש מקומות שנהגו לבטל השחיטה מראש החדש, עד התענית.

ז. תשעה באב ליל פיומו לכל דבר, ואין אוכלין אלא מבעוד יום; ובין השמשות שלו, אסור פיום הכפורים. ולא יאכל בשר ולא ישתה יין, בסעודה המפסיק בה; אבל שותה הוא יין מגתו

שֵׁשׁ לוֹ שְׁלוֹשָׁה יָמִים אוֹ פָחוֹת, וְאוֹכֵל בָּשָׂר מְלִיחַ שֵׁשׁ לוֹ
שְׁלוֹשָׁה יָמִים אוֹ יֶתֶר. וְלֹא יֹאכֵל שְׁנֵי תַבְשִׁילִין.

ח. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, שְׂאֵכֵל עָרַב תַּשְׁעָה בָּאֵב אַחַר חֲצוֹת;
אֲבָל אִם סָעַד קֹדֶם חֲצוֹת אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מִפְסִיק בָּהּ, אוֹכֵל כָּל
מָה שִׁירְצָה. וְעָרַב תַּשְׁעָה בָּאֵב שָׁחַל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת אוֹכֵל וְשׁוֹתָה
כָּל צָרְכוֹ, וּמַעֲלָה עַל שְׁלַחְנוֹ אֶפְלוֹ כִּסְעוּדַת שְׁלֵמָה; וְכֵן תַּשְׁעָה
בָּאֵב עֲצָמוֹ שָׁחַל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, אֵינּוּ מַחֲסֵר כָּלוּם.

ט. זֶה הִיא מִדַּת כָּל הָעָם, שְׂאִינָן יְכוּלִין לִסְבֹּל יוֹתֵר מִדִּי. אֲבָל
חֲסִידִים הָרָאוּשׁוּנִים, כִּךְ הִיָּתָה מִדַּתָּן עָרַב תַּשְׁעָה בָּאֵב מִבִּיאִין
לוֹ לְאָדָם לְבַדּוֹ פֶּת חֲרֻכָּה בְּמִלַּח, וְשׁוֹרָה בְּמִים וְיוֹשֵׁב בֵּין תַּנּוּר
לְכִירִים וְאוֹכְלָה; וְשׁוֹתָה עָלֶיהָ קֶתוֹן שְׁלָמִים בְּדֹאגָה וּבְשִׁמּוֹן
וּבִכְיָה, כְּמִי שִׁמְתּוֹ מָטֹל לִפְנָיו. וְכִזָּה רָאוּי לְחֻכְמִים לַעֲשׂוֹת, אוֹ
קָרוֹב מִזֶּה; וּמִיָּמִינוּ לֹא אֲכַלְנוּ עָרַב תַּשְׁעָה בָּאֵב תַבְשִׁיל, אֶפְלוֹ
תַבְשִׁיל שְׁלַעֲדָשִׁים, אֵלָּא אִם כֵּן הָיָה בַּשַּׁבָּת.

י. עֲבֻרוֹת וּמַנִּיקוֹת, מִתַּעֲנוּת וּמִשְׁלִימוֹת בַּתַּשְׁעָה בָּאֵב. וְאֶסוּר
בְּרַחֲצָה בֵּין בַּחֲמִין בֵּין בְּצוּנָן, וְאֶפְלוֹ לְהוֹשִׁיט אֶצְבָּעוֹ בְּמִים;
וְאֶסוּר בְּסִיכָה שְׁלַתַּעֲנוּג, וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל, וּבַתְּשֻׁמִּישׁ הַמָּטָה
כִּיּוֹם הַכַּפּוּרִים. וּמִקּוֹם שֶׁנִּהְיָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה, עוֹשִׂין;
וּמִקּוֹם שֶׁנִּהְיָה שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה, אֵינָן עוֹשִׂין. וּבְכָל
מִקּוֹם, תִּלְמִידֵי חֻכְמִים בְּטָלִין בּוֹ; וְאָמְרוּ חֻכְמִים שְׁכָל הָעוֹשֶׂה
בּוֹ מְלָאכָה, אֵינּוּ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה.

יא. תִּלְמִידֵי חֻכְמִים, אֵין נוֹתֵנִין זֶה לָזֶה שְׁלוֹם בַּתַּשְׁעָה בָּאֵב,
אֵלָּא יוֹשְׁבִים דְּוּוּיִם נֶאֱנָחִים, כְּאֲבָלִים; וְאִם נָתַן לָהֶם עִם הָאָרֶץ
שְׁלוֹם, מַחֲזִירִים לוֹ בַּשַּׁפָּה רַפָּה וְכַבֵּד רָאשׁ. וְאֶסוּר לְקָרוֹת
בַּתַּשְׁעָה בָּאֵב בַּתּוֹרָה אוֹ בְּנִבְיָאִים אוֹ בַּפְּתוּבִים, וּבַמִּשְׁנָה
וּבַהֲלָכוֹת וּבַתְּלָמוּד וּבַהֲגָדוֹת; וְאֵינּוּ קוֹרְאִים אֵלָּא בְּאִיּוֹב, וּבִקִּינוֹת,
וּבִדְבָרִים הָרַעִים שְׁבִירָמָיָה. וְתִינוּקוֹת שְׁלֵבִית רַבֵּן, בְּטָלִין בּוֹ.
וּמִקְצַת חֻכְמִים, נוֹהֲגִין שְׁלֹא לְהִנִּיחַ בּוֹ תְּפִלִּין בְּרָאשׁ.

יב. מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, תִּקְנּוּ חֻכְמִים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר,
שְׂאִין בּוֹנִין לְעוֹלָם בְּנִין מְסִיד וּמַכִּיר, כְּבִנֵּין הַמְּלָכִים; אֵלָּא טַח
בֵּיתוֹ בְּטִיט, וְסָד בְּסִיד, וּמִשִּׁיר מִקּוֹם אִמָּה עַל אִמָּה כִּנְגַד הַפֶּתַח,
בְּלֹא סִיד. וְהַלּוֹקֵחַ חֲצֵר מְסִידָת וּמַכִּירָת, הָרִי זֶה בַּחֲזָקָתָהּ, וְאֵין
מַחֲיָבִים אוֹתוֹ לְקַלֵּף הַכּוֹתָלִים.

יג. וְכֵן הִתְקִינוּ שֶׁהָעוֹרֵף שְׁלַחַן לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לְאוֹרְחִים, מַחֲסֵר
מִמֶּנּוּ מַעַט, וּמִנִּיחַ מִקּוֹם פָּנוּי, בְּלֹא קַעֲרָה מִן הַקַּעְרוֹת הָרָאוּיוֹת
לְתֵת שָׁם. וְכִשְׁהָאִשָּׁה עוֹשֶׂה תַכְשִׁיטֵי הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב, מִשִּׁירָת
מִין מִמִּינֵי הַתַּכְשִׁיטֵי שְׁנוּהֶגֶת בָּהֶן, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה תַכְשִׁיט
שָׁלֵם. וְכִשְׁהִחָתָן נוֹשֵׂא, לוֹקֵחַ אֶפְרַם מְקַלָּה וְנוֹתֵן בְּרָאשׁוֹ מִקּוֹם
הַנִּחַת תְּפִלִּין. וְכָל אֵלּוֹ הַדְּבָרִים, כְּדִי לְזַכֵּר יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר
”אִם-אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי. תִּדְבֹּק-לְשׁוֹנִי, לְחֻכִּי אִם-
לֹא אֶזְכְּרֶכִי: אִם-לֹא אֶעֱלֶה, אֶת-יְרוּשָׁלַם עָלַי, רֹאשׁ שְׁמִחָתִי”
(תהילים קלז, ה-ו).

יד. וְכֵן גָּזְרוּ שְׁלֹא לִנְגֹן בְּכָלִי שִׁיר, כָּלָם; וְכָל מִינֵי זִמְרָה, וְכָל
מִשְׁמִיעֵי קוֹל שֶׁלְשִׁיר אֶסוּר לְשַׁמֵּחַ בָּהֶן, וְאֶסוּר לְשַׁמְעֵן: מִפְּנֵי
הַחֲרָפָן. וְאֶפְלוֹ שִׁירָה בִּפְהָ עַל הָיִין אֶסוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר ”בְּשִׁיר,
לֹא יִשְׁתּוּ-יַיִן” (ישעיהו כד, ט); וְכַבֵּר נִהְיָה כָּל יִשְׂרָאֵל, לוֹמַר דְּבָרֵי
תַּשְׁבָּחוֹת אוֹ שִׁיר שְׁלֵהוּדָאוֹת לֹאֵל וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן עַל הָיִין.

זו. ואחר כך גזרו על עטרות חתנים, שלא יניח החתן בראשו שם כליל, שנאמר "הסיר המצנפת, והרים העטרה" (יחזקאל כא, לא). וכן גזרו על עטרות כלות, אם היו כסף וזהב; אבל שלגדיל, מתרת לפלה.

זו. מי שראה ערי יהודה בחרבנם אומר "ערי קדשך, היו מדבר" (ישעיהו סד, ט), וקורע. ראה ירושלים בחרבנה אומר "בית קדשנו ותפארתנו . . ." (ישעיהו סד, י), וקורע. ומהיכן חיב לקרע, מן הצופים; וכשיגיע למקדש, קורע קרע אחר. ואם פגע במקדש תחלה, כשיבוא מדרך המדבר קורע על המקדש, ומוסיף על ירושלים.

יו. כל הקרעים האלו כלם, בידו ומעומד; וקורע כל כסות שעליו, עד שיגלה את לבו. ואינו מאחה קרעים אלו, לעולם; אבל רשאי הוא לשללן למללן ללקטן ולתפרן, כמין סלמות. יח. היה הולך ובא לירושלים, הולך ובא אם תוך שלושים יום, אינו קורע קרע אחר; ואם לאחר שלושים יום, חוזר וקורע.

יט. כל הצומות האלו, עתידים לבטל לימות המשיח; ולא עוד, אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר "כה-אמר ה' צבאות, צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית-יהודה לששון ולשמחה, ולמעדים, טובים; והאמת והשלום, אהבו" (זכריה ח, ט).

הלכות מגלה וחנכה

יש בכללן שתי מצוות עשה מדברי סופרים, ואינן מן המניין. ובאור שתי מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות מגלה פרק א

א. קריאת המגלה בזמנה, מצות עשה מדברי סופרים; והדברים ידועים, שהיא תקנת נביאים. והכל חיבים בקריאתה אנשים, ונשים, וגרים, ועבדים משחררים; ומחנכין את הקטנים לקרותה. ואפלו כוהנים בעבודתן, מבטלין עבודתן ובאין לשמע מקרא מגלה; וכן מבטלים תלמוד תורה למקרא מגלה קל וחמר לשאר מצוות שלתורה, כלן נדחין מפני מקרא מגלה. ואין לה דבר שנדחה מקרא מגלה מפניו, חוץ ממת שאין לו קוברין: שהפוגע בו קוברו תחלה, ואחר כך קורא.

ב. אחד הקורא, ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו: והוא, שישמע ממנו שהוא חיב בקריאתה; לפיכך אם היה הקורא קטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא.

ג. מצוה לקרות את פלה. ומצוה לקרותה בלילה, וביום; וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום. ומבדיל קדם קריאתה בלילה, שלוש ברכות: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מקרא מגלה; ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעשה נסים

לְאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזֶמֶן הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה. וּבַיּוֹם, אֵינוּ חוֹזֵר
וּמִבְּרֹךְ שֶׁהַחֲיָנוּ. וּמִקּוֹם שֶׁנִּהְיָנוּ לְבְרֹךְ אַחֲרֶיהָ, מִבְּרֹךְ: בְּרוּךְ
אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָאֵל הָרַב אֶת רִיבָנוּ וְהִדֵּן אֶת
דִּינָנוּ, וְהַנּוֹקֵם אֶת נַקְמָתָנוּ וְהַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ, וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּלָה
לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשָׁנוּ; בְּרוּךְ אַתָּה ה', הָאֵל הַנִּפְרָע לַעֲמוֹ יִשְׂרָאֵל
מִכָּל צָרֵיהֶם, הָאֵל הַמוֹשִׁיעַ.

ד. אֵיזָה הוּא זֶמֶן קְרִיאָתָהּ זְמָנִים הַרְבֵּה תִּקְנוּ לָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר
”בְּזִמְנֵיהֶם” (אסתר ט, לא); וְאֵלּוּ הֵן, זְמָנֵי קְרִיאָתָהּ: כָּל מְדִינָה
שֶׁהִיְתָה מִקְפֶּת חוֹמָה בִּימֵי יְהוֹשׁוּעַ בֶּן נוּן, בֵּין בְּאַרְץ בֵּין בַּחוּצָה
לְאַרְץ אֶף עַל פִּי שְׂאִין לָהּ עֲכָשׁוּ חוֹמָה, קוֹרִין בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר
לְאַדָּר; וּמְדִינָה זֹאת הִיא הַנִּקְרָאת כֶּרֶךְ. וְכָל מְדִינָה שֶׁלֹּא הִיְתָה
מִקְפֶּת חוֹמָה בִּימֹת יְהוֹשׁוּעַ, וְאֶף עַל פִּי שֶׁהִיא מִקְפֶּת חוֹמָה
עֲתָה קוֹרְאִין בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר; וּמְדִינָה זֹאת הִיא הַנִּקְרָאת עִיר.

ה. שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִיְתָה מִקְפֶּת חוֹמָה בִּימֵי
יְהוֹשׁוּעַ בֶּן נוּן, קוֹרְאִין בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר: שְׁבָה הָיָה הַיָּם, שֶׁנֶּאֱמַר
”וַיָּנֹחַ, בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר בּו” (אסתר ט, יח). וְלָמָּה תָּלוּ הַדָּבָר בִּימֵי
יְהוֹשׁוּעַ כִּדִּי לַחֲלֹק כְּבוֹד לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיְתָה חֲרֵבָה בָּאוֹתוֹ
הַזֶּמֶן, כִּדִּי שִׁיְהִיו קוֹרְאִין כִּבְנֵי שׁוֹשֵׁן וַיַּחֲשִׁבוּ כְּאֵלּוּ הֵן כְּרִכִּין
מִקְפִּין, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן עֲתָה חֲרֵבִין, הוֹאִיל וְהָיוּ מִקְפִּין בִּימֵי
יְהוֹשׁוּעַ; וַיְהִיָּה זְכָרוֹן לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּנֵס זֶה.

ו. בְּנֵי הַכִּפָּרִים שְׂאִינָם מִתְקַבְּצִים בְּבִתֵּי כְּנָסִיּוֹת אֲלֵא בִּשְׁנֵי
וּבַחֲמִישִׁי, תִּקְנוּ לָהֶם שִׁיְהִיו מִקְדִּימִין וְקוֹרְאִים בְּיוֹם הַכְּנִיסָה.
פִּיצֹד: אִם חָל אַרְבָּעָה עָשָׂר לַהֲיוֹת בִּשְׁנֵי אוֹ בַּחֲמִישִׁי, קוֹרְאִין בּוֹ
בְּיוֹם; וְאִם חָל לַהֲיוֹת בְּיוֹם אַחֵר חוּץ מִשְׁנֵי וַחֲמִישִׁי, מִקְדִּימִין
וְקוֹרְאִין בִּשְׁנֵי אוֹ בַּחֲמִישִׁי הַסְּמוּךְ לְאַרְבָּעָה עָשָׂר.

ז. פִּיצֹד: חָל אַרְבָּעָה עָשָׂר לַהֲיוֹת בְּאַחַד בִּשְׁבַּת מִקְדִּימִין
וְקוֹרְאִין בַּחֲמִישִׁי, שֶׁהוּא יוֹם אֶחָד עָשָׂר; חָל לַהֲיוֹת בִּשְׁלִישִׁי
קוֹרְאִין בִּשְׁנֵי, שֶׁהוּא יוֹם שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר; חָל לַהֲיוֹת בְּרַבִּיעִי
קוֹרְאִין בִּשְׁנֵי, שֶׁהוּא יוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר. וְכָל אֵלּוּ שֶׁמִּקְדִּימִין
וְקוֹרְאִין קֹדֶם אַרְבָּעָה עָשָׂר, אֵין קוֹרְאִין אוֹתָהּ בַּפְּחוֹת מַעֲשָׂרָה.

ח. כִּפָּר שְׂאִין נִכְנָסִין בּוֹ בִּשְׁנֵי וּבַחֲמִישִׁי, אֵין קוֹרְאִין אוֹתָהּ אֲלֵא
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר. וְעִיר שְׂאִין בָּהּ עֲשָׂרָה בְּטָלְנִין קְבוּעִין בְּבֵית
הַכְּנִסָּה לְצַרְפֵּי צְבוּר הָרִי הִיא כִּכְפָּר, וּמִקְדִּימִין וְקוֹרְאִין בְּיוֹם
הַכְּנִיסָה; וְאִם אֵין בְּעִיר עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם, תִּקְנָתוֹ קִלְקֵלָתוֹ, וְהָרִי
הֵם כְּאַנְשֵׁי עִיר גְּדוֹלָה, וְאֵין קוֹרְאִין אֲלֵא בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר.

ט. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁמִּקְדִּימִין וְקוֹרְאִין בְּיוֹם הַכְּנִיסָה,
בְּזֶמֶן שִׁישׁ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מַלְכוּת. אֲבָל בְּזֶמֶן הַזֶּה, אֵין קוֹרְאִין
אוֹתָהּ אֲלֵא בְּזִמְנָהּ שֶׁהוּא יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר, וְיוֹם חֲמֹשֶׁה עָשָׂר:
בְּנֵי כִפָּרִים וּבְנֵי עִירוֹת, קוֹרְאִין בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר; וּבְנֵי כְּרִכִּין,
קוֹרְאִין בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר.

י. בֶּן עִיר שֶׁהָלַךְ לְכֶרֶךְ, וּבֶן כֶּרֶךְ שֶׁהָלַךְ לְעִיר אִם הִיְתָה דַּעְתּוֹ
לְחֹזֵר לְמִקְוָמוֹ בְּזֶמֶן קְרִיאָהּ וְנִתְעַכֵּב וְלֹא חָזַר, קוֹרְאִין כְּמִקְוָמוֹ;
וְאִם לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְחֹזֵר אֲלֵא אַחֵר זֶמֶן הַקְּרִיאָה, קוֹרְאִין עִם
אֲנָשֵׁי הַמִּקּוֹם שֶׁהוּא שָׁם. וּכְרֶךְ, וְכָל הַסְּמוּךְ לוֹ, וְכָל הַנִּרְאָה
עִמּוֹ אִם אֵין בִּינֵיהֶם יָתֵר עַל אֲלָפִים אֲמָה הָרִי זֶה כְּכֶרֶךְ, וְקוֹרְאִין
בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר.

יא. עיר שהיא ספק, ואין ידוע אם היתה מקפת חומה בימות יהושוע בן נון, או אחר כן הקפה קוראין בשני הימים, שהן ארבעה עשר וחמשה עשר, ובליליהם; ומברכין על קריאתה בארבעה עשר בלבד, הואיל והוא זמן קריאתה לרב העולם.

יב. קראו את המגלה באדר, ואחר כך עברו בית דין את השנה חוזרים וקוראים אותה באדר השני, בזמנה.

יג. אין קוראין את המגלה בשבת גזרה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים: שהכל חייבים בקריאתה, ואין הכל בקיאין בקריאתה. לפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת, מקדימין וקוראין אותה קדם השבת; ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת, כדי להזכיר שהוא פורים.

יד. פיצד: יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת בני עירות, מקדימין וקוראין בערב שבת; ובני כרכים, קוראים בזמנם באחד בשבת. חל יום חמשה עשר להיות בשבת בני כרכים מקדימין וקוראין בערב שבת, שהוא יום ארבעה עשר; ובני עירות קוראין בו ביום, שהוא זמנם: ונמצאו הכל קוראין בארבעה עשר.

הלכות מגלה פרק ב

א. הקורא את המגלה למפרע, לא יצא: קרא ושכח פסוק אחד, וקרא פסוק שני לו, וחזר וקרא פסוק ששכח, וחזר וקרא פסוק שלישי לא יצא, מפני שקרא פסוק אחד למפרע; אלא פיצד עושה מתחיל מפסוק שני ששכח, וקורא על הסדר.

ב. מצא צבור שקראו חציה לא יאמר אקרא חצי האחרון עם הצבור, ואחזר ואקרא חצי ראשון: שזה קורא למפרע; אלא קורא מתחלה ועד סוף, על הסדר. קרא ושחה מעט, וחזר וקרא אף על פי ששחה כדי לגמור את כלה הואיל וקרא על הסדר, יצא.

ג. הקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו. הלועז ששמע את המגלה הכתובה בלשון הקדש, ובכתב הקדש אף על פי שאינו יודע מה הן אומרינן, יצא ידי חובתו; וכן אם היתה כתובה יונית ושמעה, יצא אף על פי שאינו מכיר, ואפלו היה השומע עברי.

ד. היתה כתובה תרגום, או בלשון אחרת מלשונות הגויים לא יצא ידי חובתו בקריאתה, אלא המכיר אותה לשון בלבד: והוא, שתהיה כתובה בכתב אותה לשון. אבל אם היתה כתובה בכתב עברי, וקראה ארמית לארמי לא יצא, שנמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו, לא יצא השומע ממנו.

ה. הקורא את המגלה בלא פונה, לא יצא. פיצד: היה כותבה, או דורשה, או מגיחה אם כון לבו לצאת בקריאה זו, יצא; ואם לא כון לבו, לא יצא. קרא, והוא מתנמנם הואיל ולא נרדם בשינה, יצא.

ו. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁהַמְּכֹנֶן לְבֹו בְּכַתִּיבְתָּהּ יֵצֵא בְּשִׁמְתִּכֹּן לֵצֵאת בְּקִרְיָאָה שֶׁקָּרָא בְּסִפּוֹר שִׁמְעָתִיק מִמֶּנּוּ, בְּשַׁעָה שֶׁהוּא כּוֹתֵב; אֲבָל אִם נִתְּכֹן לֵצֵאת בְּקִרְיָאָה זֶה שְׂכוּתֵב לֹא יֵצֵא, שְׂאִינוּ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתּוֹ אֲלֵא בְּקִרְיָאָתָהּ מִסִּפּוֹר שֶׁכָּלָה כְּתוּבָהּ בּוֹ בְּשַׁעָתָה קִרְיָאָה.

ז. הַקּוֹרָא אֶת הַמְּגִלָּה וְטָעָה בְּקִרְיָאָתָהּ, וְקָרָא קִרְיָאָה מִשְׁבַּשְׁתָּ יֵצֵא, לְפִי שְׂאִין מְדַקְדְּקִין בְּקִרְיָאָתָהּ. קָרָאָה עוֹמֵד, אוֹ יוֹשֵׁב יֵצֵא, וְאֶפְלוּ בְּצִבּוֹר; אֲבָל לֹא יִקְרָא בְּצִבּוֹר יוֹשֵׁב לְכַתְּחֻלָּהּ, מִפְּנֵי כְּבוֹד צִבּוֹר. קָרָאוּהָ שְׁנַיִם, אֶפְלוּ עֲשָׂרָה, כְּאֶחָד יֵצֵאוּ הַקּוֹרְאִין, וְהַשּׁוֹמְעִים מִן הַקּוֹרְאִין; וְקוֹרָא אוֹתָהּ גְּדוֹל עִם הַקֶּטָן, וְאֶפְלוּ בְּצִבּוֹר.

ח. אֵין קוֹרְאִין בְּצִבּוֹר, בְּמְגִלָּה הַכְּתוּבָה בֵּין הַכְּתוּבִים; וְאִם קָרָא, לֹא יֵצֵא אֲלֵא אִם כֵּן הִיתָה יִתְּרָה עַל שְׂאָר הִירִיעוֹת אוֹ חֲסֵרָה, כְּדֵי שְׂיֵהֵא לָהּ הֶכֶר. אֲבָל יִחִיד קוֹרָא בָּהּ, וְאֶפְלוּ אֵינָה חֲסֵרָה וְלֹא יִתְּרָה, וְיוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבְתּוֹ.

ט. אֵין כּוֹתְבִין אֶת הַמְּגִלָּה אֲלֵא בְּדִיו, עַל הַגּוֹיִל אוֹ עַל הַקֶּלֶף כְּסִפּוֹר תּוֹרָה. וְאִם כְּתָבָהּ בְּמִי עֶפְצָא וְקִלְקַנְתּוֹס, כְּשָׂרָה; כְּתָבָהּ בְּשְׂאָר מִינֵי צִבְעוֹנִין, פְּסוּלָה. וְצָרִיכָה שְׂרִטוּט, כְּתוֹרָה עֲצָמָה; וְאֵין הָעוֹר שְׁלָהּ, צָרִיךְ עֲבָדָה לְשִׁמָּה. הִיתָה כְּתוּבָה עַל הַנֵּיז, אוֹ עַל עוֹר שְׂאִינוּ מַעֲבָד, אוֹ שְׁכַתָּבָה גּוֹי, אוֹ מִין פְּסוּלָה.

י. הָיוּ בָּהּ אוֹתִיּוֹת מִטְּשֻׁטְשׁוֹת אוֹ מְקַרְעוֹת אִם רְשׁוּמֵן נֶכֶר אֶפְלוּ הָיוּ רַבָּה, כְּשָׂרָה. וְאִם אֵין רְשׁוּמֵן נֶכֶר אִם הָיָה רַבָּה שְׁלָם, כְּשָׂרָה; וְאִם לֹאוּ, פְּסוּלָה. הַשְּׂמִיט בָּהּ הַסּוֹפֵר אוֹתִיּוֹת אוֹ פְּסוּקִים, וְקָרָאן הַקּוֹרָא עַל פֶּה יֵצֵא.

יא. הַמְּגִלָּה צָרִיכָה תְּפִירָה, עַד שְׂיֵהִיו כָּל עוֹרוֹתֶיהָ מְגִלָּה אַחַת. וְאֵינָה נִתְּפָרֶת אֲלֵא בְּגִידִין, כְּסִפּוֹר תּוֹרָה; וְאִם תְּפָרָה שְׁלֹא בְּגִידִין, פְּסוּלָה. וְאִינוּ צָרִיךְ לְתַפֵּר אֶת כָּל הִירִיעָה, כְּסִפּוֹר; אֲלֵא אֶפְלוּ תַּפֵּר בְּגִידִין שְׁלוֹשׁ תְּפִירוֹת בְּקֻצָּה הִירִיעָה, וְשְׁלוֹשׁ בְּאֻמְצָעָה, וְשְׁלוֹשׁ בְּקֻצָּה הַשְּׁנִית כְּשָׂרָה, מִפְּנֵי שְׁנִקְרָאת אֲגָרֶת.

יב. וְצָרִיךְ הַקּוֹרָא לְקִרְוֹת עֲשָׂרֹת בְּנֵי הַמֶּן וְעֲשָׂרֹת, בְּנִשְׁימָה אַחַת, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לָעָם, שֶׁכָּלֵם נִתְּלוּ וְנִהְרָגוּ כְּאֶחָד. וּמִנְהֵג כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקּוֹרָא אֶת הַמְּגִלָּה, קוֹרָא וּפּוֹשֵׁט כְּאֲגָרֶת; וְכַשִּׁיגְמֹר, חוֹזֵר וְכוֹרְכָה כָּלָה, וּמְבַרֵךְ.

יג. שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלּוּ, שֶׁהֵן אַרְבַּעַה עָשָׂר וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר, אֲסוּרִין בְּסִפּוֹד וְתַעֲנִית, לְכָל אָדָם בְּכָל מְקוֹם בֵּין לְבְנֵי כְּרִכִּין, שֶׁהֵן עוֹשִׂין חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּלִבָּד, בֵּין לְבְנֵי עִירוֹת, שֶׁהֵן עוֹשִׂין אַרְבַּעַה עָשָׂר בְּלִבָּד. וְשְׁנֵי הַיָּמִים, אֲסוּרִין בְּסִפּוֹד וְתַעֲנִית בְּאֶדָר הָרִאשׁוֹן, כְּאֶדָר הַשֵּׁנִי. אֲנָשֵׁי כְּפָרִים שֶׁהִקְדִּימוּ וְקָרְאוּ בַּשָּׁנִי אוֹ בַּחֲמִישִׁי הַסְּמוּךְ לְפוּרִים, מִתְּרִים בְּסִפּוֹד וְתַעֲנִית בְּיוֹם קִרְיָאָתָן, וְאֲסוּרִין בַּשָּׁנִי הַיָּמִים הָאֵלּוּ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין קוֹרְאִין בָּהֶן.

יד. מִצּוֹת יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לְבְנֵי כְּפָרִים וְעִירוֹת, וְיוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְבְנֵי כְּרִכִּים לַהֲיוֹת יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה, וּמִשְׁלוּחַ מְנוֹת לָרַעִים וּמִתְּנּוֹת לְאֲבִיוָנִים. וּמִתְּר, בַּעֲשִׂית מְלֹאכָה; וְאֵף עַל פִּי כֵן, אֵין רְאוּי לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלֹאכָה: אֲמָרוּ חֲכָמִים, כָּל הָעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּיוֹם פּוּרִים, אֵינוּ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה.

טו. בְּנֵי כְּפָרִים שֶׁקִּדְּמוּ וְקָרְאוּ בַּשָּׁנִי אוֹ בַּחֲמִישִׁי אִם חִלְּקוּ

מַעוֹת לְאֲבִיוֹנִים בְּיוֹם קְרִיאָתָן, יֵצְאוּ; אֲבָל הַמַּשְׁתָּה וְהַשְׁמָחָה, אֵין עוֹשִׁין אוֹתָהּ אֵלָא בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר, וְאִם הִקְדִּימוּ, לֹא יֵצְאוּ. וּסְעוּדַת פּוֹרִים שֶׁעָשְׂאָה בְּלֵילָהּ, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבָתָהּ.

מז. פִּיצַד חוֹבַת סְעוּדָה זֶה שִׁיאֲכַל בָּשָׂר וַיִּתְקַן סְעוּדָה נָאָה, כְּפִי אֲשֶׁר תִּמָּצָא יָדוֹ; וְשׁוֹתָה יַיִן, עַד שִׁישְׁתַּכֵּר וַיִּרְדֵּם בְּשִׁכְרוֹת.

יז. וְכֵן חֵיב לְשַׁלַּח שְׁתֵּי מָנוֹת שְׁלִבָּשָׁר, אוֹ שְׁלִמִינֵי תַבְּשִׁיל, אוֹ שְׁנֵי מִינֵי אֲכָלִין לַחֲבֵרוֹ: שֶׁנֶּאֱמַר "וּמִשְׁלַח מָנוֹת, אִישׁ לְרֵעֵהוּ" (אסתר ט, יט; אסתר ט, כב) שְׁתֵּי מָנוֹת, לְאָדָם אֶחָד. וְכָל הַמַּרְבֵּה לְשַׁלַּח לְרֵעִים, מְשַׁבַּח. וְאִם אֵין לוֹ, מַחְלִיף עִם חֲבֵרוֹ זֶה שׁוֹלַח לְזֶה סְעוּדָתוֹ וְזֶה שׁוֹלַח לְזֶה סְעוּדָתוֹ, כְּדֵי לְקַיֵּם "וּמִשְׁלַח מָנוֹת, אִישׁ לְרֵעֵהוּ".

יח. וְחֵיב לְחַלֵּק לְעַנְיִים בְּיוֹם הַפּוֹרִים, אֵין פָּחוֹת מִשְׁנֵי עֲנִיִּים; נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מִתְּנָה אַחַת, אוֹ מַעוֹת אוֹ מִינֵי תַבְּשִׁיל אוֹ מִינֵי אֲכָלִין: שֶׁנֶּאֱמַר "וּמִתְּנוֹת לְאֲבִינִים" (אסתר ט, כב) שְׁתֵּי מִתְּנוֹת, לְשְׁנֵי עֲנִיִּים. וְאֵין מְדַקְדָּקִין בְּמַעוֹת פּוֹרִים, אֵלָא כָּל הַפּוֹשֵׁט יָדוֹ לְטַל, נוֹתֵנִין לוֹ; וְאֵין מְשַׁנִּין מַעוֹת פּוֹרִים, לְצַדֻּקָּה אַחֶרֶת.

יט. מוּטָב לְאָדָם לְהַרְבּוֹת בְּמִתְּנוֹת אֲבִיוָנִים, מִלְּהַרְבּוֹת בְּסְעוּדָתוֹ וּבְשַׁלַּח לְרֵעֵיוֹ שֶׁאֵין שֵׁם שְׁמָחָה גְּדוֹלָה וּמַפְאָרָה, אֵלָא לְשִׁמַּח לֵב עַנְיִים וִיתוּמִים וְאֶלְמָנוֹת וְגֵרִים, שֶׁהַשְׁמַח לֵב הָאֲמֻלָּלִים הָאֵלוֹ מְדַמָּה בְּשִׂכְיָנָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר "לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים, וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים" (ישעיהו נז, טו).

כ. כָּל סִפְרֵי הַנְּבִיאִים וְכָל הַכְּתוּבִים, עֲתִידִין לְבָטֵל לִימּוֹת הַמָּשִׁיחַ, חוּץ מִמַּגִּלַּת אֶסְתֵּר הִרִי הִיא קִיּוּמָהּ כְּחַמְשָׁה חֲמִשִּׁי תוֹרָה, וְכִהְלָכוֹת שְׁלֵתוֹרָה שֶׁבַעַל פָּה, שֶׁאֵין בָּטֵלִין, לְעוֹלָם. וְאֵף עַל פִּי שְׁכָל זְכוֹרֹן הַצָּרוֹת יִבָּטֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי נִשְׁכַּחוּ, הַצָּרוֹת הָרָאשׁוֹנוֹת, וְכִי נִסְתָּרוּ, מַעֲיָנֵי" (ישעיהו סה, טז) יָמֵי הַפּוֹרִים לֹא יִבָּטְלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיָּמִי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה, לֹא יַעֲבֹרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים, וְזָכָרָם, לֹא-יִסּוּף מִזְרָעָם" (אסתר ט, כח).